

Міністерство освіти і науки України
Одеський національний економічний університет
Кафедра загальної економічної теорії та економічної політики

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
Уперенко М.О.
“ ___ ” _____ 20__ р.

ВИПУСКНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
з і спеціальності економічна теорія
за темою:
Циклічність економічного розвитку економіки

Виконавець
студентка 4 курсу 3 групи факультету
економіки та управління підприємництвом
Алексеева Марина Юріївна _____
Науковий керівник
д.е.н., професор
Уперенко Микола Опанасович _____

Одеса 2017

Зміст

Вступ	3
РОЗДІЛ 1. Циклічність як форма розвитку економіки.....	6
1.1. Теорія економічних циклів. Теоретичні концепції Шумпетера, Маркса, Туган-Барановського, Хансена, Хоутрі, Пігу, Гобсона, Форестера, Хайека, Мізеса.....	6
1.2. Класифікація економічних циклів	17
РОЗДІЛ 2. Сутнісна характеристика економічних циклів.....	25
2.1. Сутність економічного циклу та його фази.....	25
2.2. Особливості циклів ХХ-ХХІ століття	33
2.3. Структурні і трансформаційні кризи в економіці.....	41
РОЗДІЛ 3. Державна політика антициклічного регулювання	48
3.1. Антициклічна політика держави	48
3.2. Регулювання трансформаційних криз в перехідній економіці України.....	58
Висновки	72
Список використаних джерел.....	74

Вступ

Ринкова економіка, як відомо, прагне досягти рівноваги всіх процесів, що в ній відбуваються. Макроекономічна рівновага - це економічна рівновага на рівні держави. Для неї характерним є пропорційність і врівноваження всіх економічних процесів у державі: попиту і пропозиції, виробництва і споживання тощо. Але характерним є те, що ринкова економіка ніколи не перебуває в збалансованому і рівноважному стані, тому що завжди існують певні диспропорції, які періодично виникають і зникають, змінюючи одна одну. Основними проявами макроекономічної нестабільності є: безробіття, інфляція, циклічність розвитку економіки.

Циклічність є універсальною та загальною формою руху усіх економічних процесів незалежно від того, на яких рівнях економіки вони відбуваються.

Нині виявлено 1380 типів економічного циклу. Кожна з теорій дивиться вглиб, кожна з них намагається знайти причини постійного відхилення економічної системи від стану рівноваги. Висунуто безліч причин циклічних коливань від грошово-кредитної експансії і теорії нововведень до теорії, що зв'язує перепади ділової активності з сонячною активністю.

В наш час переважне місце зайняла ідея погляду на цикл як на єдиний процес, що послідовно проходить через фази криз і підйомів, а не просто як на випадкову послідовність криз, що переривають час від часу хід відтворення.

Теорія економічного циклу є однією з найважливіших складових досліджень економічної динаміки, а циклічність розглядається як один із способів саморегулювання ринкової економіки. Тому дослідження поняття циклічності та класифікації економічних циклів не втрачають своєї актуальності.

Головним чином, актуальність теми полягає в наступних положеннях:

По-перше, розгляд економічних циклів, є однією з найважливіших завдань сучасної економіки, вони дають можливість передбачити наслідки того чи іншого фактора, дати прогноз зростання або спаду економічної активності.

По-друге, перед підприємцями всіх країн постійно стоїть проблема про безпрограшний вклад капіталу, тому вміння передбачати наслідки того чи іншого

фактора означає можливість для підприємця наперед вжити заходи, які дозволять згладити негативний вплив у разі спаду, або стимулюючі заходи в разі погравлення.

По-третє, досвід економічної кризи 1990-1999 років та світової кризи 2008-2009 року виявив неспроможність України вчасно та ефективно застосовувати заходи щодо антициклічного регулювання економіки. Тому вивчення причин, перебігу та наслідків цих криз, дослідження механізму і структури економічних циклів дає можливість передбачити наслідки тих чи інших змін, спрогнозувати зростання або спад економічної активності, розробити певні заходи, спрямовані на врегулювання цих коливань.

Крім того, складність економічної ситуації, в якій перебуває нині економіка України, необхідність з'ясування причин прояву, поглиблення чи несподіваної появи тих чи інших кризових явищ, їхніх наслідків для економіки, а також вивчення шляхів подальшого пом'якшення їхнього впливу, доводять, що дане дослідження має незаперечну актуальність та практичний інтерес.

Проблема циклічності в економічній науці і дотепер залишається дискусійною, за минулі роки виникло безліч теорій, що пояснюють дане явище, були виявлені певні закономірності коливань економічної кон'юнктури. Сутність та зміст таких явищ, як циклічність та коливання в економіці, завжди були в центрі уваги науковців усього світу. Теоретико-методологічні засади дослідження циклічності як форми руху економіки містяться в роботах Й. Шумпетера, Туган-Барановського, Хансена, Хайека, та ін. Деякі з них досліджували повний економічний цикл, деякі – зосереджувалися на питаннях, пов'язаних із виникненням та шляхами подолання наслідків економічних криз, які є найскладнішою та найсуперечливішою фазою економічного циклу.

У своїй роботі ми також спиралися на результати досліджень А.Ю.Підпригора, В.А.Цветкова, В.К. Олефіра, М.І.Зверькова, Г.Ю. Кірілової. Їх роботи присвячені проблемам визначення особливостей сучасного циклічного розвитку та окремих фаз економічного циклу.

Метою дипломної роботи є розкриття змісту економічного циклу та аналіз циклічності економічного розвитку і циклічних коливань економіки України для визначення заходів щодо стабілізації економіки країни.

Реалізація поставленої мети визначила необхідність рішення наступних завдань:

- Розглянути основні теорії економічних циклів
- Визначити природу економічного циклу, його фази та основні види циклів;
- Проаналізувати кризові явища ХХ століття
- З'ясувати причини нециклічних коливань в економіці
- Проаналізувати можливість антициклічного регулювання
- Дослідити роль циклічного розвитку в економіці України.

Об'єктом дослідження є економічний цикл та його фази

Предметом дослідження є циклічність економічного розвитку та її наслідки для економіки.

В дипломі застосовуються методологічні підходи, адекватні визначальним сторонам досліджуваних об'єктів: різні аспекти соціально - економічного аналізу, діалектичний метод, системний підхід, комплексний підхід, структурно-функціональний підхід.

У дипломі також використовувалися загальні методи пізнання: аналіз і синтез, історичний та логічний підходи.

Висновки

Резюмуючи вищесказане, необхідно відмітити, що проблема циклічного розвитку економіки є однією з найбільш актуальних і разом з тим складних. Прагнення теоретичного осмислення невідтворності піднесень в економіці, виявлення причин, що їх зумовлюють, та тих сил, які визначають їх періодичність, не залишило байдужими найвидатніших учених-економістів. Їх внесок в пізнання причин циклічності економічного розвитку дає можливість змінити процес розвитку соціально-економічної системи, а саме, це дає змогу у сучасному світі прогнозувати та регулювати розвиток економіки. Ми можемо стверджувати, що кожна концепція пошуку причин циклічності економічного розвитку може здійснювати визначальний вплив на структуру ринкової економіки. Отже, перегляд попередніх концепцій циклічних коливань спонукає до вирішення проблеми структурних, фінансових та системних криз суспільного виробництва та пошуку нових наукових підходів.

Дослідивши сутнісну характеристику економічних циклів, можна зробити висновок, що цикл є постійною динамічною характеристикою ринкової економіки, без нього немає розвитку економіки. Економічний цикл-періодично повторювальні згортання загальної економічної активності. Щоб ретельніше дослідити особливості ділового циклу, його поділяють на фази. Класичний цикл ділової активності має чотири фази. Він починається із падіння ділової активності й закінчується фазою піднесення. Кожна з чотирьох фаз відрізняється специфічними рисами, які по-різному впливають на розвиток національної економіки.

Основу економічного циклу становлять періодично виникаючі економічні кризи. Для вирішення такої проблеми як сучасна економічна криза, ми проаналізували кризові явища ХХ століття та побачили, що при всіх безперечних негативних наслідках, кризи є передумовою для оздоровлення економіки.

Для стабілізації господарської кон'юнктури, зменшення глибини циклічних криз, збільшення темпів економічного зростання держава повинна проводити ефективну антициклічну політику. Основними шляхами виходу України з економічної та фінансової кризи є дотримання таких вимог: забезпечення низького

рівня інфляції разом із забезпеченням гнучкого валютного курсу; зниження рівня дефіциту й темпів зростання державного боргу; оптимізація управління державними фінансами; запровадження режиму економії щодо витрачання бюджетних коштів на управління чи різні видів дотацій; визначення доцільності фінансування деяких соціальних витрат; забезпечення фінансової підтримки малого бізнесу й посилення відповідальності суб'єктів господарювання за дотримання вимог податкового законодавства; оптимізація рівня податкових вилучень до бюджету; посилення інвестиційного сприяння; стимулювання ведення інноваційної діяльності.

Враховуючи обмеженість фінансових ресурсів, необхідно визначити конкурентні переваги країни і почати будівництво нової економіки, побудованої на позбавленні від її сировинної спрямованості з використанням механізму, що забезпечує міжгалузеву конкуренцію та перетікання капіталу з однієї галузі в іншу, відновлення промисловості, а в ній машинобудування, націленого на оновлення основного капіталу. В механізм економічного зростання необхідно вбудувати новітню модель соціальної політики, яка повинна стати одним із потужних його генераторів.

Список використаних джерел

1. Кирилова Г.Ю., Ткаченко О.В. Теорія економічних циклів і криз :історія і сучасність / Г.Ю.Кирилова, О.В. Ткаченко // Економічна теорія.-2014.-№14.-С.3-10.
2. Дощин С.В. Основні концепції причин циклічного розвитку економіки / С.В. Дощин // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту.-2012.-№1.-С.11-14.
3. Дощин С.В. Про причини і механізм циклічних коливань економіки / С.В. Дощин // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту.-2011.-№1.-С.26-31.
4. Хаустова В.Є., Проноза П.В. Теоретичні аспекти виникнення та розвитку кризових явищ в економіці / В.Є.Хаустова, П.В.Проноза // Світова економіка та міжнародні відносини.-2011.-№4.-С.13-23.
5. Іщенко М.І. Циклічність у розвитку суб'єктів господарювання / М.І. Іщенко // Інвестиції: практика та досвід.-2014.-№15.-С.44-48.
6. Игонина Л.Л. Теории экономических циклов и современные финансовые кризисы / Л.Л. Игонина // Бюлетень міжнародного нобелівського економічного форуму.-2012.-№9.-С.200-208.
7. Кузьменко В.П. Теорія економічних циклів і глобальна фінансова криза / В.П.Кузьменко // Економічні науки.-2011.-№9.-С.36-43.
8. Шумпетер И.А. Теория экономического развития / И.А.Шумпетер.- М:Прогресс, 1982.-231 с.
9. Білоброва Т.О. Концептуальні підходи до обґрунтування сучасних проявів циклічного розвитку на ринку нерухомості / Т.О. Білоброва // Вісник хмельницького національного університету.-2010.-№4.-С.227-333.
10. Проскуріна М.О. Еволюція інвестиційної теорії економічного циклу в межах кейнсіанства / М.О. Проскуріна // Інвестиції: практика та досвід.-2011.-№20.-С.51-55.

11. Лопух К.В. Циклічність розвитку економіки в теоріях сучасного монетаризму / К.В. Лопух // Формування ринкової економіки.-2012ю-№28.- С.7-16.
12. Шкурупій О.В. Циклічність розвитку ринку нерухомості / О.В. Шкурупій // П.:ПУЕТ,2012.-190 с.
13. Косточка О.О. Генезис та еволюція теорії заощаджень / О.О. Косточка // Науковий вісник Херсонського державного університету.-2015.-№ 11.- С.117-120.
14. Овечкина Н.И., Шульгина Н.А. Теория цикличности в экономике и демографии / Н.И. Овечкина, Н.А. Шульгина // Вестник НГУЭУ.-2012.-№2.- С.105-110.
15. Швиндина А.А. Теоретические основы цикличности развития экономических систем / А.А. Швиндина // Вісник СумДУ. Серія «Економіка».-2012.-№2.- С.123-130.
16. Шипович Л.Ю. Классификация и причины возникновения финансово-экономических кризисов / Л.Ю. Шипович // вестник Челябинского гос.университета.-2011.-№31.- С.21-26.
17. Алейнікова О.В. Теорії циклічності та проблеми структурних, фінансових та системних криз суспільного виробництва / О.В. Алейнікова // Економіка. Управління. Інновації. -2014.-№1.- С.20-33.
18. Усик Ю.О. Циклічність розвитку економіки – виклики для України / Ю.О. Усик // Теоретичні і практичні аспекти економіки : збірник наукових праць.-2015.-№2.- С.28-84.
19. Довбенко М.В. Циклічні індикатори А.Бернса як один з інструментів економічного прогнозування / М.В. Довбенко // Економіка і прогнозування.-2010.-№4.- С.141-151.
20. Повстенюк Н.Г. Передумови та особливості виникнення економічних криз на підприємствах в умовах економічної нестабільності / Н.Г. Повстенюк // Вісник соціально-економічних досліджень.-2013.- №4.- С.123-130.
21. Прохорова В.В. Концептуальні основи розвитку кризових явищ / В.В.Прохорова // Сборник научных трудов.-2014.-№36.- С.24-32.

22. Безгубенко-Гнятишин В. Генезис та наслідки світових економічних криз / В. Безгубенко-Гнятишин // Світ фінансів.-2015.-№3.- С.144-156.
23. Куцик П.О., Ковтун О.І. Глобальна економіка: принципи становлення, функціонування, регулювання та розвитку: монографія / П.О. Куцик, О.І. Ковтун // Видавництво ЛКА.-2015.-594 с.
24. Мандибура В. Ідегеми сучасного концептуально-методологічного «оновлення» економічної теорії / В. Мандибура // Економіка.-2013.-№7.- С.49-52.
25. Волков В.П., Горшкова Л.А. Малі економічні цикли: теорія та вітчизняна практика / В.П. Волков, Л.А. Горшкова // Науковий вісник Ужгородського університету.-2014.-№3.- С.270-275.
26. Смірнова К.В., Богдан Н.І. Економічний цикл та його сутність / К.В. Смірнова, Н.І. Богдан // Економіка.-2016.- №2.- С.199-203.
27. Шевченко С. Антикризове регулювання попиту на гроші / С.Шевченко // Науковий вісник «Демократичне врядування».-2012.-№10.- С.18-24.
28. Кравченко О.М. Особливості сучасної циклічності / О.М. Кравченко // Вісник національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут».-2016.-№7.- С.74-78.
29. Нескодев С. Аналіз цін та інфляції в ході «середнього» циклу національної економіки / С.Нескодев // Вісник НБУ.-2014.- №12.- С.50-54.
30. Талах В.І. Методологічні особливості дослідження кризи та кризових процесів в діяльності соціально-економічних систем / В.І.Талах // Сталий розвиток економіки.- 2014.- №23.- С.12-18.
31. Журавльов О.В. Платіжний баланс та циклічність розвитку кризових сценаріїв / О.В. Журавльов // Экономический нобелевский вестник.- 2010.-№3.- С.118-122.
32. Колесник О.О. Вплив фінансових потрясінь на циклічність економічної динаміки / О.О. Колесник // Бюлетень міжнародного нобелівського економічного форуму.-2012.-№1.-С.151-156.
33. Демчук Н.І. Циклічність та негативні наслідки фінансово-економічної кризи в Україні / Н.І. Демчук // Ефективна економіка.-2009.-№4.- С.15-21.

34. Вдовиченко А.М. Циклічність фіскальної та монетарної політики в Україні / А.М. Вдовиченко // Економіка і прогнозування .-2013.- №2.- С.55-67.
35. Підпригора А.Ю. Кризові явища у ХХ ст. / А.Ю. Підпригора // Теорія та практика державного управління.-2015.-№1.- С.1-5.
36. Карвацка Н.С. Світові економічні кризи і причини виникнення ,наслідки, інструментарій розв'язку / Н.С. Кравацка // Економічні науки.-2011.-№2.- С.53-61.
37. Остапишин Т.П., Коптюх О.Г. Економічні кризи: сутність ,періодичність виникнення,тривалість і стадії їх перебігу / Т.П. Остапишин, О.Г. Коптюх // Фінанси:збірник наукових праць.-2013.-№1.- С.113-120.
38. Педь І.В. Світові фінансово-банківські кризи: особливості та причини виникнення / І.В. Педь // Ефективна економіка.-2012.- №7.- С.1-4.
39. Юсип О.Л. Взаємозв'язок системної кризи країни та кризи публічного управління / О.Л.Юсип // Теорія та практика державного управління.- 2016.-№3.- С.1-9.
40. Олефір В.К. Економічні цикли і кризи: історія і сучасність / В.К. Олефір // Актуальні проблеми економіки.-2013.-№2.- С.23-35.
41. Орловська О.В. Світові економічні кризи: причини виникнення , наслідки та шляхи подолання / О.В. Орловська // Збірник науково-технічних праць.- 2015.- №25.- С.197-202.
42. Подлесна В.Г. Циклічність у розгортанні та подоланні економічних криз / В.Г. Подлесна // Економіка України.-2014.-№9.- С.4-17.
43. Орел Ю.Л. Нециклічна криза економіки України в період з 2013 по 3015 роки: причини виникнення та шляхи подолання / Ю.Л. Орел // Актуальні проблеми державного управління.-2015.-№1.- С.280-286.
44. Болгар Т.М. Проблемні кредити у банківській діяльності в умовах фінансової кризи / Т.М. Болгар.- Кременчук: Видавництво ПП Щербатих О.В.,2013.-372 с.
45. Коломицев О.В., Коломицева А.О. Сутність і значення структури економіки та структурних зрушень у регулюванні розвитку соціально-економічних систем / О.В.Коломицев,А.О. Коломицева // Економічні науки.-2015.- №32.- С.42-45.

46. Ткаченко А.М. ,Калюжна Ю.В. Криза: сутність, класифікація та причини виникнення / А.М. Ткаченко, Ю.В. Калюжна // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності.-2013.-№1.-С.122-126.
47. Курінна О.В. Напрями реалізації антикризової політики держави в процесі подолання фінансової кризи / О.В.Курінна // Економіка.-2011.-№9.- С.164-171.
48. Оглобліна В.О. Етапи розвитку антикризового регулювання економіки України / В.О. Оглобліна // Економіка та підприємництво.- 2014.-№2.- С.27-31.
49. Дейнека Т. Відтворювальний цикл суперечностей технологічного розвитку сучасної економіки в умовах ускладнення її кризових станів і форм / Т. Дейнека // Економічна теорія.- 2016.-№3.- С.35-50.
50. Мельниченко О.А. Антикризова політика держави: сутність та пріоритетні напрямки / О.А. Мельниченко // Теорія та практика державного управління.- 2015.- №2.- С.17-24.
51. Сацик В. Антициклічне регулювання економіки України в сучасних умовах валатильності міжнародних ринків / В. Сацик // Міжнародна економічна політика.-2009.-№1.- С.129-156.
52. Дишлева А.М. Механізм реалізації антикризової економічної стратегії держави у контексті бюджетно-податкової політики / А.М. Дишлева // Ефективна економіка.-2011.-№11.- С.112-128.
53. Матвеєнко В.К. Економічні функції держави в умовах трансформаційної економіки / В.К. Матвеєнко // Вісник соціально-економічних досліджень.-2013.- №1.- С.248-255.
54. Шульгіна О.В. Інструменти грошово-кредитного регулювання в процесі реалізації антикризової структурної політики / О.В. Шульгіна // Вісник Хмельницького національного університету.- 2011.- №2.- С.157-161.
55. Маковоз О.В., Глазкова А.С. Антикризове регулювання як ефективний вплив держави на розвиток економіки / О.В. Маковоз, А.С. Глазкова // Вісник економіки транспорту і промисловості.- 2014.- №45.- С.21-25.
56. Лизун М.В. Антикризова політика : світовий досвід та уроки для України / М.В. Лизун // Вісник Дніпропетровського університету.- 2011.-№5.-С.266-271.

57. Тюріна Н.М., Карвацка Н.С., Смелянська Т.П. Світова фінансова криза та її вплив на економіки країн світу / Н.М.Тюріна, Н.С. Карвацка, Т.П. Смелянська // Вісник хмельницького національного університету.-2010.-№3.- С.204-208.
58. Фетисов Г.Г. О мерах по преодолению мирового кризиса и формированию устойчивой финансово-экономической системы / Г.Г. Фетисов // Вопросы экономики.-2009.-№4.- С.31-41.
59. Шляга О.В. Напрями активізації інвестиційно-інноваційних процесів / О.В. Шляга // Сборник научных трудов « Вестник НТУ « ХПИ»:Технічний прогрес та ефективність виробництва.- 2009.-№34.- С.141-149.
60. Петришина Н.В. Проблеми трансформації економіки України / Н.В. Петришина // Економіка і право.-2014.- №24.-С.31-38.
61. Олешко А.А. Генезис антикризового регулювання економіки України / А.А. Олешко // Ефективна економіка.- 2012.-№7.- С.231-242.
62. Руденко З.М. Фінансова криза в Україні 2014-2015 років: причини та інструменти регулювання / З.М. Руденко // Науковий вісник НПТУ України.- 2015.-№4.-С.216-221.
63. Гурмак Н.В. Економічна криза 2013-2015 років в Україні: причини та шляхи подолання / Н.В. Гурмак // Економікс.-2015.-№10.- С.31-32.
64. Крамаренко І.С. Стан інвестиційної діяльності України в умовах економічної нестабільності / І.С. Крамаренко // Економіка і суспільство.-2016.-№2.-С.107-113.
65. Дані Держкомстату України [Електронний ресурс].- Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua